

Nev'eser Makamı Seyri

İstanbul Belediyesi Konservatuvarı (Darül-Elhan) Türk Musikisi Talebe Cemiyeti

Ahmet Şefik Gürmeric

Usûlü : Sofyan

[1904 - 1967]

Neveser Makamı

Sofyan Usûlü

a) Durağı: Rast perdesidir.

*) Dört zamanlıdır.

b) Seyri: İnic-içkici, bâzen de çokcuk olarak kullanılmıştır.

*) İki tane iki ($2+2=4$) zamanın veya

c) Dizisi: Yerinde Nikriz beşlisine 5.derece Nevâ perdesinde Hicaz dörtlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir.

iki Nîm Sofyân'ın birleşmesinden

Nev'eser makamı dizisine Batı müsikisinde Sol Minör Oriental denir.

meydana gelmiştir.

Minör Oriental: Armonik minörün dördüncü derecesini kromatik olarak yarınl ses yükseltmekle elde meydana gelmiştir.
edilen dizisi Minör Oriental adı verilir. Nev'eser makamı dizisi, şekilde de görüldüğü gibi, sekiz sesli *) 4/8'lik ve 4/4'lük iki mertelesi bir dizisi sahiptir. Güçlüsü de beşli ile dörtlünün ek yerindedir. Bu bakımdan makam, basit makam varsa da, 4/4'lük ikinci mertebe daha

gibi bir düşünce uyandırabilir. Fakat yerindeki Nikriz beşlisinin dörtlüsü tam değil, artık dörtlüdür. çok kullanılmıştır.

Nikriz beşli, dörtlüsünün sonuna 1 tanını ilâvesiyle yapılmamış, bir küçük mücenneb ilâvesiyle *) Pşrevlerde, İlâhilerde, şarkılarda,

meydana gelmiştir. Makamın bitme bütünlüğü de basit makamlar gibi kuvvetli değildir. Bu açıdan türkülerde, oyun havalarında, kısaca

bakınca Nev'eser makamının mürekkeb bir makam olduğu anlaşılır. özel usûl mecburiyeti olmayan hemen her formada kullanılmıştır

d) Güçlüsü: Dizisi meydana getiren beşli ile dörtlünün ek yerindeki Nevâ perdesidir. Makamın *) Ptşrevlerde, İlâhilerde, şarkılarda,

yarım karar, Hicaz çeşnisiyle bu perde üzerinde yapılmıştır. türkülerde, oyun havalarında, kısaca

e) Asma Karar Perdeleri: Nîm Hicaz ve Dik Kürdi perdelelerinde Hicaz ailesi makamlarında olduğu özel usûl mecburiyeti olmayan hemen her formada kullanılmıştır

gibi çeşnisiz ve Dûgâh perdesinde Hicaz dörtlüsüyle asma kararlar yapılabilir. Çünkü Nikriz beşlisinin ikinci derecesi üzerinde bir Hicaz dörtlüsü yer almıştır. Ayrıca pest taraftan yapılan genişleme ile Yegâh perdesine Hicaz çeşnisiyle düşülp asma karar yapılabilir.

f) Donanımı: Si ve mi için bakiye bemolü, fa ve do için bakiye diyezi donanıma yazılır. Gerekli değişiklikler eser içinde gösterilir.

g) Perdelerin T.M.deki isimleri: Pestten tize doğru: Rast, Dûgâh, Dik Kürdi, Nîm Hicaz, Nevâ, Hisar, Eviç Gerdâniye'dir.

h) Yeden'i: Laralıktaki bakiye diyezi fa Irak perdesidir.

1 . Darb :

(DÜ-ÜM) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]

2 . Darb :

(Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]

3 . Darb :

(Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

i) Genişlemesi: Nev'eser makamı gerek durak perdesi altından, yâni pest taraftan, gerekse tiz tarafından yâni tiz durak üzerinden simetrik olarak genişleyebilir. Bu simetrik genişlemeler söyle yapılır: Makamın güçlüğü Nevâ perdesi üzerindeki Hicaz dörtlüsü Yegâh perdesi üzerine simetrik olarak göçürülür. Makamın durağı Rast perdesi üzerindeki Nikriz beşli de yine aynen tiz durak Gerdâniye üzerine simetrik olarak göçürülür.

Bu tarz genişlemede 15 seslik bir ses merdiveni içinde Nikriz ve Hicaz çeşnilerinden başka çeşni yoktur. Bu durum biraz monotonluk yaratır. Bunu önlemek için tiz taraftan çok daha fazla kullanılan ikinci bir genişleme şekli vardır ki, dizisi ayrı bir renk katip monotonluğu önlüyor. Bu genişleme Nevâ perdesi üzerindeki Hicaz dörtlüsünü Gerdâniye perdesi üzerine bir Bûselik beşli getirerek Hümâyûn dizisi hâlinde uzatmakla yapılır.

Özellikle sözlü eserlerde bu tarz tiz taraftan yapılan genişleme kullanılır ve pest taraftaki genişleme yapılmaz. Çünkü söz eserini okuyan kişi için 15 ses fazladır. Fakat saz eserlerinde tizden bu şekilde,

pestten de Yegâh perdesinde simetrik Hicaz dörtlüsü bulunan iki genişleme birden kullanılır.

Not: Yegâh'daki genişleme her zaman simetrik Hicaz dörtlüsü ile yapılır.

Seyri:

Genellikle güçlü civârından, bâzen de durak civârından seyre başlanır. Dizisi meydana getiren çeşnilerde karışık gezinilip, güçlü Nevâ perdesinde yarım karar yapılır. Bu arada gereken yerlerde gerekli asma kararlar da gösterilir. Nihâyet istenirse genişlemiş kısımda da dolaşılıp, ya bütün dizi ile yâhut Nikriz beşli ile Rast perdesinde çoklukla yedenli tam karar yapılır.